

היית וכו' לפיכך כשסועד בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מיסב דרך חירות וכל אחד אחד ואחד בין אנשים ביו נשים חייב לשתות בלילה הזה ד' כוסות של יין וכו', ומתבאר דעיקר המצוה דאורייתא אלא דחכמים תיקנו בשביל הקיום מצוה הזאת את הצורה של ד' כוסות והסיבה שענינם הוא דרך חירות וזהו עיקר מצותן. וכיון דכל מצוות הפסח הם מדאורייתא ל"ש לומר הגדר דתיקנו את קיומם ע"י אמירת הברכה המבארת את טעם חיובם. וביותר יש לבאר לפי"מ ששמעתי מהגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א דידוע דיש הבדל בין מצוות דאורייתא למצוות דרבנן ביחס שבין המצוה עצמה לטעמי המצוה, דבמצות התורה עיקר עשייתם הוא לקיים רצון ה' וציוויו, ומה שאנו יכולים להבין בטעמי המצוות אינו אלא מעט מן המעט, וכמש"כ בנפש החיים שאף למרע"ה לא נתגלו טעמי המצוות עד תומם, וזה מש"כ הרמב"ם בפ"ג מתשובה אע"ג דתקיעת שופר גזה"כ, רמז יש בו וכו' אך במצוה דרבנן אינו כן ואין עיקרם אלא בטעמיהם וכו'. ובאמת ראיתי דכן מבואר במהרי"ל שם להדיא דכתב וז"ל דאין מברכין שעשה ניסים אלא אמצוה דרבנן כגון חנוכה ופורים דתיקנו הברכה משום הנס, "מצות ופסח דאורייתא גם אם לא הנס" עכ"ל, והן הן הדברים.

ועוד י"ל אפי' אי נימא כהמאירי בשבת דהובא בביאור הלכה בסי' תרצ"ב

דין ברכת שעשה ניסים היא לא על המצוה אלא על היום עצמו, אך י"ל עד"ז דזה רק בחנוכה ופורים דהם דרבנן וכל יסוד קביעותם הוא הנס דהי' בהם, ולכן תיקנו לומר בהם שעשה ניסים, משא"כ בפסח שהוא דאורייתא והוא יו"ט גם בלי הנס. וכמש"כ במהרי"ל, "דמצות ופסח דאורייתא גם אם לא הנס", כן י"ל דהיו"ט עצמו הוא יו"ט גם אם לא הנס, וזה ביו"ט דאורייתא אבל בימים שנקבעו ע"י דרבנן, הסיבה היא עיקר המועד.

וכיון דנתבאר בד' המהר"ם חלאוה דנקט דהברכה בפסח של אשר גאלנו היא לא כדין ברכת שעשה ניסים דפורים וחנוכה שניתקנה על עצם המצוות של חנוכה ופורים, או על עצם היום, אלא כדין הרואה מקום שנעשה נס, וא"כ צ"ב מה השייכות לדין רואה מקום, הרי בפסח אינו רואה את המקום שנעשה הנס, וצ"ע.

ונראה בד' המהר"ם חלאוה יסוד מחודש דלדין ברכת הרואה מקום שנעשה נס לא בעינן דוקא מקום, אלא כל דבר שמשייך אותו לנס, ולכן ה"ה גם זמן שנעשה נס, ויסוד לזה ממש"כ ברמ"א סי' רי"ח ס"ו דאם רואה האדם דנעשה לו נס [במ"ב כגון אביו ורבו, כל שלושים יום שלא ראהו] יכול לברך עליו ברוך שעשה נס לאבי או לרבי כמו כמו שמברך במקום שנעשה לו נס, ומתבאר מזה יסוד מחודש, דלא בעינן דוקא מקום שנעשה